

Kazimierz Zawadzki

Postępowanie dyscyplinarne w sprawach adwokatów

Palestra 9/1(85), 1-7

1965

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KAZIMIERZ ZAWADZKI

Postępowanie dyscyplinarne w sprawach adwokatów

Jednym z istotnych znamion samorządu adwokackiego jest to, że w ręce tego samorządu oddano postępowanie w sprawach dyscyplinarnych.

Komisje dyscyplinarne pochodzą z wyboru, są całkowicie niezależne i podlegają w zakresie orzecznictwa tylko przepisom prawa. Minister Sprawiedliwości nie może ani rozwiązać komisji dyscyplinarnej, ani zawiesić w sprawowaniu funkcji żadnego z członków komisji, ani też zwrócić się do organu, który ich wybrał, o odwołanie z tych funkcji (art. 11 ust. 5 ustawy), chociaż takie uprawnienia przysługują mu w stosunku do innych organów adwokatury. Tylko organ, który wybrał komisję dyscyplinarną, może odwołać poszczególnego jej członka przed upływem kadencji (art. 11 ust. 3 ustawy).

W zagadnieniach związanych z reformą adwokatury postępowanie dyscyplinarne nie ma znaczenia pierwszoplanowego. Znaczenie pierwszoplanowe mają zmiany sposobu i organizacji pracy w zespołach oraz sposobu podziału dochodów, jak również umocnienie i znaczne rozszerzenie uprawnień i obowiązków samorządu.

Dla ogromnej większości adwokatów zagadnienia związane z postępowaniem dyscyplinarnym nie mają w ogóle bezpośredniego znaczenia, bo nigdy w swojej długoletniej pracy zawodowej nie stykają się z tym postępowaniem. Jest jednak, tak jak w każdym zawodzie, pewna liczba adwokatów, których bezpośrednio dotyczy postępowanie dyscyplinarne, i tę grupę można podzielić na dwie kategorie.

Do pierwszej kategorii należą jednostki, względem których postępowanie to spełnia rolę wychowawczą, wskazuje im niewłaściwość postępowania, stanowi ostrzeżenie na przyszłość, że tak postępować nie wolno.

Do drugiej — bardzo nielicznej grupy — należą jednostki, które należy całkowicie eliminować z adwokatury, albowiem dopuściły się tak ciężkich przewinień, że nie można im powierzyć nadal odpowiedzial-

nych zadań, jakie ma do spełnienia adwokat. W tych wypadkach postępowanie dyscyplinarne jest po prostu procesem samooczyszczenia się adwokatury, która przez własne organy usuwa z zawodu osobników niegodnych jego wykonywania.

Pomagając więc do eliminacji jednostek nieodpowiednich oraz do podniesienia poziomu etycznego i zawodowego tych, którzy dopuścili się mniej poważnych zawinień — postępowanie dyscyplinarne pośrednio dotyczy całej adwokatury, każdego jej członka, bo przyczynia się do wzmocnienia zaufania do adwokata i do adwokatury jako całości, bo wskazuje, że adwokat jest tą osobą, od której wymaga się szczególnego zaufania, że w tym zawodzie stawia się nie tylko wysokie wymagania co do kwalifikacji zawodowych, ale również wysokie wymagania co do kwalifikacji etyczno-moralnych.

W artykule niniejszym pragnąłbym pokrótce wskazać, jakie zmiany w postępowaniu dyscyplinarnym wprowadza ustawa o ustroju adwokatury z 19 grudnia 1963 roku i rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 grudnia 1964 r. o postępowaniu dyscyplinarnym (Dz. U. Nr 2, poz. 7).

Członków wojewódzkich komisji dyscyplinarnych wybierały poprzednio walne zgromadzenia izby. Obecnie wybierają ich zgromadzenia delegatów.

Wyższą Komisję Dyscyplinarną wybierał poprzednio Zjazd Adwokatury, obecnie wybiera ją Naczelna Rada Adwokacka.

Prezes wojewódzkiej komisji dyscyplinarnej wchodzi z urzędu w skład rady adwokackiej, a Prezes Wyższej Komisji Dyscyplinarnej wchodzi z urzędu w skład Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej. Pozwala im to bezpośrednio — na bieżąco — informować rady adwokackie i Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej o wynikach i przebiegu postępowania dyscyplinarnego, oraz przekazywać uwagi natury ogólnej, jakie następują się przy rozpoznawaniu spraw dyscyplinarnych. Z drugiej strony rady adwokackie i Prezydium NRA mogą bezpośrednio przekazywać prezesom komisji dyscyplinarnych swoje uwagi co do postępowania dyscyplinarnego, z tym zastrzeżeniem, że uwagi te nie mogą wkraczać w dziedzinę orzecznictwa, w której członkowie komisji są niezawisli.

Przed reformą adwokatury, jeżeli adwokat dopuścił się drobniejszego uchybienia nie dającego podstawy do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, dziekan w drodze porządkowej udzielał ostrzeżenia. Ostrzeżenie nie było (nie jest także i teraz), karą dyscyplinarną; jest tylko zwróceniem uwagi na niewłaściwe postępowanie.

Obecnie dziekan nie ma tych uprawnień. Członkowi zespołu może udzielić ostrzeżenia zebranie zespołu lub kierownik zespołu. Zmiana ta jest konsekwencją faktu, że zespół stał się podstawową jednostką samorządu adwokackiego, co spowodowało rozszerzenie uprawnień organów zespołu.

Następowało się pytanie, dlaczego obecnie nie ma w samorządzie adwokackim władzy mogącej udzielić ostrzeżenia adwokatowi, który jest radcą prawnym albo jest zatrudniony w społecznym biurze pomocy prawnej.

Radcowie prawni i członkowie społecznych biur pomocy prawnej są pracownikami, można z nimi rozwiązać umowę o pracę bez postępowania dyscyplinarnego. Samo zagrożenie rozwiązania umowy o pracę jest więc nie mniej skuteczne niż ostrzeżenie w stosunku do członka zespołu. Radcowie prawni podlegają ponadto szczególnego rodzaju postępowaniu dyscyplinarnemu, przewidzianemu w § 14 uchwały Rady Ministrów nr 533 z dnia 13 grudnia 1961 roku.

Dziekan rady adwokackiej nie ma więc obecnie uprawnień do udzielenia adwokatowi ostrzeżenia, natomiast może wymierzyć członkowi izby karę dyscyplinarną upomnienia lub nagany.

Tryb postępowania dyscyplinarnego przed dziekanem normują przepisy art. 98 ustawy i § 21, 34 i 35 rozporządzenia o postępowaniu dyscyplinarnym z 22.XII.1964 roku. Postępowanie dyscyplinarne przed dziekanem rady adwokackiej jest w pewnej mierze postępowaniem uproszczonym. Intencją tych przepisów jest odciążenie komisji dyscyplinarnych i Wyższej Komisji Dyscyplinarnej od spraw mniejszej wagi, co pozwoli im na przyspieszenie postępowania w sprawach o przewinienia poważniejsze.

Tryb zaskarżenia orzeczeń dziekana o ukaraniu dyscyplinarnym jest dwójaki:

Obwiniony, na którego dziekan nałożył karę upomnienia lub nagany, może się odwołać do wojewódzkiej komisji dyscyplinarnej, która orzeka w tych sprawach jako druga i ostatnia instancja. Jeżeli natomiast w ciągu 14 dni od doręczenia orzeczenia złożył sprzeciw Rzecznik Dyscyplinarny NRA, prokurator lub pckrzywdzony, to orzeczenie dziekana o ukaraniu traci moc i postępowanie toczy się nadal w trybie zwykłym. W wypadku takim odwołaniu obwinionego nie nadaje się dalszego biegu.

Jeżeli sprzeciwu nie zgłoszono, a wpłynęło tylko odwołanie obwinionego, to wojewódzka komisja dyscyplinarna może:

1. utrzymać w mocy orzeczenie dziekana;
2. zamienić karę nagany na karę upomnienia;
3. uniewinnić obwinionego;
4. umorzyć postępowanie.

Z zakazu *reformatio in peius* wynika, że wojewódzka komisja dyscyplinarna nie może sama ani przekazać sprawy do trybu zwykłego, ani wymierzyć kary surowszej.

Wysokość kosztów postępowania (opłaty zryczałtowanej) w postępowaniu przed dziekanem normują przepisy § 54 ust. 2 rozporządzenia. Koszty te są niższe niż w postępowaniu zwykłym.

Nowa ustawa rozszerza i zmienia dotychczasowy system kar dyscy-

plinarnych. Niezależnie od dotychczasowych kar upomnienia lub nagany ustawa wprowadza karę pieniężną, która może być orzeczona jako kara zasadnicza albo jako kara dodatkowa.

Dziekan nie może orzec kary pieniężnej, nawet jako kary dodatkowej.

Wpływ z kar pieniężnych rada adwokacka przekazuje na cele społeczne.

Karę pieniężną wymierza się w granicach od 1 000 zł do 5 000 zł.

Sama kara pieniężna i kara upomnienia nie pociągają za sobą skutków dodatkowych.

Kara zawieszenia w czynnościach zawodowych ma obecnie zupełnie inne znaczenie niż pod rządami dawnej ustawy. Przed reformą członek zespołu ukarany karą zawieszenia pozostawał bez środków do życia. Obecnie nie może on występować przed sądem lub innymi organami państwowymi, ale może wykonywać inne czynności zlecone przez kierownika zespołu i otrzymywać za to umówione wynagrodzenie (§ 28 rozporządzenia z 28.XII.1963 r. w sprawie zespołów adwokackich).

Nowym rodzajem kary dyscyplinarnej jest kara przeniesienia siedziby.

Ani komisja dyscyplinarna, ani Sąd Najwyższy nie rozstrzygają w orzeczeniu, dokąd ma nastąpić przeniesienie siedziby. Ograniczają się tylko do wymierzenia kary przeniesienia siedziby, jeżeli karę taką uznają za właściwą.

Wykonanie kary przeniesienia siedziby należy do Prezydium NRA (art. 56 ust. 3 i 4 ustawy i § 48 ust. 2 rozporządzenia o postępowaniu dyscyplinarnym). Za takim rozwiązaniem przemawiała nie tylko analogia do prawa o ustroju sądów powszechnych, gdzie komisja dyscyplinarna nie orzeka, dokąd ma nastąpić przeniesienie siedziby, gdyż należy to do władzy wykonującej orzeczenie. Przemawiały za tym również względy następujące:

1. komisja dyscyplinarna, a także Sąd Najwyższy nie zawsze mają pełne rozeznanie, dokąd można przenieść siedzibę, nie naruszając zasad prawidłowego rozmieszczenia adwokatów i licząc się z zapotrzebowaniem ludności na pomoc prawną;
2. wojewódzkie komisje dyscyplinarne i rady adwokackie nie mogą wkraczać swoją działalnością na teren innej izby; mogłyby one stosować przeniesienie siedziby tylko w granicach swojej izby.

Tylko więc Naczelna Rada Adwokacka może zdecydować, czy przeniesienia należy dokonać w granicach dotychczasowej izby, czy też do innej izby.

Pod rządami dawnej ustawy powstawały wątpliwości, czy po dyscyplinarnym wydaleniu z adwokatury można się ponownie ubiegać o wpis na listę adwokatów, czy nie. Nowa ustawa wprowadziła wyraźne rozgraniczenie, przewidując dwie różne kary eliminujące z adwokatury.

Łagodniejsza z nich to kara pozbawienia prawa wykonywania zawodu na okres od jednego roku do lat pięciu. Orzeczenie takiej kary powoduje konieczność skreślenia z listy adwokatów (art. 78 ust. 1 pkt 10 ustawy). Po odbyciu kary nie następuje automatycznie wpis na listę,

ale można ponownie ubiegać się o wpis, rada zaś ocenia wówczas, czy kandydat odpowiada ustawowym warunkom.

Kara wydalenia z adwokatury uniemożliwia staranie się o ponowny wpis (art. 95 pkt 6 ustawy).

Ze skazaniem na kary nagany, przeniesienia siedziby i zawieszenia w czynnościach zawodowych ustawa łączy skutki dodatkowe w postaci utraty prawa wybieralności do organów adwokatury na określony czas, a w razie skazania na karę pozbawienia prawa wykonywania zawodu — utraty prawa wybieralności do organów adwokatury na zawsze.

Uprawnienia Ministra Sprawiedliwości z tytułu sprawowania zwierzchniego nadzoru nad adwokaturą (art. 13, 99 i 103 ustawy) pozostały w zasadzie nie zmienione, z tą różnicą, że obecnie Minister Sprawiedliwości może stosować tymczasowe zawieszenie w wykonywaniu czynności zawodowych we wszystkich sprawach dyscyplinarnych, a nie tylko w tych, które wszczęto na jego polecenie.

W sprawach wszczętych na polecenie Ministra rzecznik może złożyć wnioszek do dziekana o ukaranie tylko za zgodą Ministra (§ 21 rozporządzenia).

Rewizję nadzwyczajną na korzyść obwinionego można wnieść obecnie bez żadnych ograniczeń terminu.

Nowy jest przepis o zatarciu skazania dyscyplinarnego, które stosuje się z urzędu (art. 106 ustawy).

Rozporządzenie z 22.XII.1964 roku rozszerza uprawnienia pokrzywdzonego i prokuratora.

Pokrzywdzony może obecnie nie tylko wnieść odwołanie od postanowienia rzecznika o umorzeniu lub zaniechaniu dochodzenia, ale ma prawo na rozprawie składania wniosków, zadawania pytań obwinionemu, świadkom i biegłym oraz może samodzielnie wnieść odwołanie od orzeczenia komisji dyscyplinarnej — niezależnie od tego, czy orzeczenie to zostało zaskarżone przez prokuratora lub rzecznika, przy czym Wyższa Komisja Dyscyplinarna może na skutek odwołania pokrzywdzonego zmienić orzeczenie na niekorzyść obwinionego. Pokrzywdzony może też ustanowić pełnomocnika spośród adwokatów.

Poprzednio obowiązujące rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 11 marca 1959 roku o postępowaniu dyscyplinarnym w sprawach adwokatów (Dz. U. Nr 21, poz. 134) nie rozstrzygało wyraźnie, jakie uprawnienie ma pokrzywdzony w toku rozprawy, a zagadnienie, czy może on ustanowić pełnomocnika i kto może być tym pełnomocnikiem, budziło w praktyce wątpliwości.

Według przepisów dawnego rozporządzenia pokrzywdzony był wprowadzanie stroną, ale nie był oskarżycielem (§ 7), i jeżeli oskarżyciel (prokurator lub rzecznik) nie wniósł odwołania, natomiast odwołanie takie

wniósł tylko pokrzywdzony, to Wyższa Komisja Dyscyplinarna nie mogła wymierzyć kary surowszej od tej, którą wymierzyła pierwsza instancja (§ 37 ust. 3).

Wszystkie postanowienia rzecznika o zaniechaniu lub umorzeniu dochodzenia doręcza się też prokuratorowi wojewódzkiemu, który może je zaskarżyć (§ 19 rozporządzenia).

Niestawiennictwo obwinionego lub jego obrońcy prawidłowo zawiadomionych o terminie nie wstrzymuje rozpoznania sprawy, chyba że komisja dyscyplinarna uzna ich obecność za konieczną.

Wezwanie wysłane do obwinionego pod adresem wskazanym przezeń radzie adwokackiej lub pod adresem ostatniego miejsca zatrudnienia uznaje się za doręczone (§ 26 ust. 5 i 6 rozporządzenia).

Orzeczenie wydane pod nieobecność obwinionego nie jest zaoczne. Okoliczność ta oraz powołane wyżej przepisy przyczynią się niewątpliwie do przyśpieszenia i usprawnienia postępowania.

Okres tymczasowego zawieszenia w czynnościach zawodowych zalicza się obligatoryjnie na poczet kary zawieszenia lub pozbawienia praw wykonywania zawodu (§ 47 rozporządzenia).

Jeżeli obwiniony nie jest zatrudniony w zespole adwokackim ani w społecznym biurze pomocy prawnej, odpis prawomocnego orzeczenia przesyła się kierownikowi zakładu, w którym obwiniony jest zatrudniony (§ 51 rozporządzenia).

Mówiąc o działaniu nowych przepisów dyscyplinarnych, dobrze chyba będzie zaznaczyć, że Sąd Najwyższy rozstrzygnął już dwie kwestie zasadnicze: pierwszą — że w postępowaniu dyscyplinarnym nie stosuje się przepisów art. 49 k.p.k., i drugą — że przepisy ustawy z 19 grudnia 1963 roku dotyczące kar dyscyplinarnych mogą być stosowane do czynów popełnionych przed wejściem w życie ustawy, jako względniejszej dla sprawcy. Nie dotyczy to moim zdaniem stosowania przepisów art. 96 ustawy, który przewiduje obligatoryjnie karę surowszą niż dawne przepisy. Natomiast w sprawach wszczętych przed wejściem w życie rozporządzenia z 22.XII.1964 r. stosuje się dotychczasowe przepisy o postępowaniu aż do zakończenia dochodzenia lub zakończenia sprawy w danej instancji.

Przy redakcji przepisów rozporządzenia z 22.XII.1964 r. uwzględniono szereg słusznych postulatów Naczelnej Rady Adwokackiej, która była informowana o treści projektu i miała możliwość zgłoszenia swych uwag i zastrzeżeń.

* * *

Sądę, że niniejszy artykuł, który ogranicza się do zasygnalizowania tylko niektórych ważniejszych zmian w postępowaniu dyscyplinarnym i podania genezy niektórych nowych przepisów, może się w pewnej mie-

rze przyczynić do ich pełniejszego zrozumienia i prawidłowego stosowania bądź do usunięcia niektórych wątpliwości, jakie zwykle następują się przy stosowaniu nowych aktów prawnych.

Plenarne posiedzenie Naczelnej Rady Adwokackiej w dniu 14 listopada 1964 r.

Posiedzenie otworzył o godz. 9,30 Prezes Naczelnej Rady Adwokackiej adw. dr Stanisław Godlewski. Powitał on przybyłych na obrady Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości ob. Kazimierza Zawadzkiego, dyrektora Biura do Spraw Adwokatury w tymże Ministerstwie ob. Marię Matwinową oraz członków NRA.

Następnie Prezes Godlewski zaproponował przyjęcie przez zebranych następującego porządku dziennego:

1. zagajenie,
2. sprawozdanie Prezydium NRA z działalności za czas od 1 lipca 1964 r. do 31 października 1964 r.,
3. regulamin w sprawie rachunkowości zespołów adwokackich,
4. regulamin określający liczbę stale urzędujących członków organów adwokatury oraz zasady ich wynagradzania,
5. regulamin o zakresie i sposobie działania oraz o zasadach wynagradzania wizytatorów,
6. regulamin Funduszu Samopomocy Koleżeńskiej przy NRA,
7. wolne wnioski.

Porządek ten został przyjęty jednogłośnie.

Sprawozdanie Prezydium NRA z działalności za czas od 1.VII. do 31.X.1964 r.

Sprawozdanie to złożył Prezes NRA adw. dr S. Godlewski. W czteromiesięcznym okresie sprawozdawczym — powiedział Prezes Godlewski — Prezydium NRA zajmowało się przede wszystkim sprawami i zagadnieniami organizacyjnymi. Prace te Prezydium prowadziło w toku codziennych czynności poszczególnych swoich członków oraz kolegalnie na posiedzeniach. W omawianym okresie odbyło się 13 posiedzeń Prezydium, na których załatwionych zostało 108 spraw jednostkowych oraz 20 spraw problemowych o charakterze ogólnym. W tym czasie do biura NRA wpłynęło 1028 pism, wysłano zaś 879 pism.